

Njegova zadnja pot.

(Slika iz velikomestnega življenja.)

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Mladi prodajalec je komaj stopal po ulicah. Košara je bila težka in še čisto polna. Dečkov jasni glas se je izgubljal v velikem ropotanju voz, in preupili so ga njegovi tekmovalci, ki so na vse načine hvalili svoje blago.

Tri ure je že hodil po ulicah, ali bolje, vlekel se je, toda prodal še ni za vinar črešenj.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Male, bose noge so ga že bolele; trak pri košari se mu je vrezaval v ramo bolj in bolj. In tudi lačen je že bil. Toda mora dalje, dalje; njegov gospodar je neizprosni, trd je kakor jeklo; njegovo srce se je trdovratno zaprlo tuji boli. In gorje revnemu dečku, če se ne vrne na večer z določeno denarno svoto domov!

Zato le dalje in dalje.

„Kupite, sveže črešnje!“

A kupca nobenega.

Okoli poldne mu zakliče neka gospa iz tretjega nadstropja:

„Prodajáš jagode?“

„Ne, gospa, dobre, sveže črešnje imam. Smem gor?“ — in mala iskra trdnega upanja se mu vžge v srcu.

Pa okno se je zaprlo — nobenega odgovora. Deček čaka in čaka ter gleda gor v okno — pa vse zaman. Zbere vse moči, zadene košaro in s težavo stopa po kamenitih stopnicah v tretje nadstropje. Zvoni pri teh vratih, zvoni pri onih in hvali svoje črešnje — a nihče ne kupi. Deček žalosten odide na ulico . . .

Zdi se mu, da je košara postala težja. Postavi jo v kotu neke hiše na tla, da si malko odpočije: rama ga tako boli, in truden je in lačen. Pa pride stražnik in mu veli z osorno besedo, da tu ni prostor za prodajanje. Proseče upre zmučeni deček solzne oči v moža postave — zaman! Osoren migljaj — in deček mora dalje s svojim tovorom.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Glas mu je slabši. Lačen in žejen je. Ali ne bi smel par črešenj pojesti, saj jih tako nihče ne kupi?

Ne, nikakor ne sme! Natanko je določena skupljena svota.

Deček gre k vodnjaku, par požirkov vode — in njegovo kosilo je končano.

Zopet preidejo ure; noge ne morejo več dalje, rama mu krvavi — a črešenj v košari je ravno toliko, kot jih je bilo zjutraj, ko jih je zadel na ramo.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Kopa otrok se pripodi po ulici; prihajajo iz šole. Mlademu prodajalcu zasine novo upanje. Postavi košaro na tla in jame hvaliti, kolikor more. Šolar stopi k njemu in mu pomoli štiri vinarje:

„Daj mi črešenj!“

Smehljaje mu deček dá črešenj, vinarje pa varno spravi v žep. Prišla bo zdaj sreča. Zadene košaro, ki se mu zdi zdaj dokaj lažja, in gre dalje po ulicah — prvi štirje vinarji bodo prizvali druge . . .

Zopet kliče in hvali blago. A nobenega kupčevalca od nikoder. Ljudje drvé mimo njega — a zanj se ne zmeni nihče!

Zvečerilo se je. Gospodar ga čaka doma. Ali naj gre domov? Ne sme, ni izkupil določene svote! Štiri vinarji — to je premalo! Gospodar ga pretepe, če se vrne s polno košaro črešenj.

Torej dalje, dalje!

Počasi in žalostno stopa po široki ulici. Pred neko cerkvijo se ustavi in postavi košaro na tla. Od tukaj ga vendar ne bo pregnal stražnik? Pa se skrrije v prav temen kraj. Toda lakota se je oglasila in ga je premagala — vzel je s košare pet črešenj. Jutri pove gospodarju, kaj je storil. In počasi, z zaprtimi očmi pojé črešnjo za črešnjo — vseh pet. Pa v tem se privleče k njemu velik, kot trska suh pes.

„Ali greš!“

Pa pes se ne dá odpoditi; tik do dečka pride ter mu jame lizati bose noge.

„Kaj hočeš, žival? Si lačen? O, jaz tudi! O, to je hudo, pa jaz ti ne morem pomagati!“

Pes se mu prilizuje in mahljá z repom.

Deček vzame črešnjo iz košare in jo vrže psu. Hitro in s slastjo jo pohrusta mršavi pes in iznova veselo zamahlja z repom.

„Jeli, so dobre črešnje? Tu imaš še eno, a zadnjo, ker črešnje niso moje, marveč mojega gospodarja. Prodati jih moram, sicer bom tepen.“

Pri mislih na neusmiljenega gospodarja se je ubogi deček ves stresel. Iz strahu, da ne bi bil tepen, si deček ne upa domov. Stisne se v temni kotiček, ki naj mu je nocoj prenočišče. Zadremlje, zaspi . . . Pes pa leže poleg košare.

Noč, mirna, sanjava noč . . .

Zgodaj v jutru vstane fantič ves truden in pobit; postelja mu je bila trda, lakota ga je uničila, a misli na trdega gospodarja so ga preganjale kot zloben duh. Zadene iznova košaro in začne iznova trnjevo pot. V drug del mesta odide, mogoče mu bo ondi usoda milejša — in se pod noč vrne s prazno košaro in z določeno denarno svoto domov.

Pes mu je sledil.

„Pojdi domov!“

Pa lačna žival ga pogleda z žalostnim pogledom in mu jame lizati roko. Dečku se zasmili uboga žival, vrže mu črešnjo in privoli, da gre z njim.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Glas mu je bil tih, boječ in proseč. A mimoidoči hité svojo pot, nihče se ne zmeni zanj. Pač! Dekla pristopi k njemu, pogleda mu v košaro in reče:

„Ali so sveže? Jeh, za svinje so dobre.“

Deček se ustraši in pogleda v košaro. Že drugi dan hodi z utrujenimi koraki po mestu in z bolečo ramo ter ponuja blago — a kupcev ni. Pa tako lačen! Poseže v žep; privleče iz njega štiri vinarje — ravno za žemljo bo.

Pa oh, saj ni denar njegov; nobene pravice nima do njega. Denar izpusti v žep. Pogleda žalostno psa, pes pogleda vanj. Oba brez doma, oba lačna, oba polna gorja!

Ljudje hité v veselju in smehu mimo njiju, veselih in radostnih obrazov. Pa njiju, dveh revnih in žalostnih, ne pogleda nihče; nihče se ne zmeni za njiju, ki ju mori lakota!

Iz ulice v ulico gresta, trudna in lačna, zdaj polna upanja na pomoč, zdaj obupajoča nad življenjem, obupajoča nad vsem, prav vsem.

Drugi dan se že nagiblje k zatonu. Skoraj, skoraj bo zagrnila mesto temna noč. Pa v košari še skoro toliko črešenj, kakor jih je bilo v jutru. Ne sme domov, ne sme — gospodar ga pretepe hudó, strašnó. Vsede se zopet na stopnice pred cerkvijo in ogleduje blago. O Bog! Črešnje so že pomečkane, več niso prikupne — in črez in črez so pokrite s prahom...

„Za svinje so dobre!“ Pretrese ga po vseh udih, ko se spomni besed, ki mu jih je rekla dopoldne tista dekla...

Več si ne upa ponujati črešenj. A nepremagljiva lakota se zopet oglašá, silneje in silneje. Deček pogleda psa, ki trdo poleg leži na stopnici. Poseže iznova v žep in poišče vinarjev, pa jih ne najde! Žep ima luknjo — izgubil jih je...

* * *

Celo noč je pes stražil košaro in čakal, kdaj se ga deček usmili in mu dá spet par črešenj. Pa deček je mirno ležal na stopnicah; usmilil se ga ni nihče. Dva dni je hodil po ulicah, lačen in žejen, in ponujal je svoje blago — a ni ga srečala usmiljena duša. In zdaj leži nepremično na stopnicah — njegova duša pa je odplavala v boljše kraje, v de^{*}lo nad svitle zvezde, kjer je rešen krutega gospodarja, kjer živi večna ljubezen in dobrota... Svet pa mu ni hotel dati niti skorjice kruha...

Jos. Andrejev

